

na, småskollärarinnan Greta Gunborg Settergren, Kalmar.

I Linköping förrättades examen den 3 augusti av domkyrkoorganist R. Darelle med domkyrkoorganist I. Widéen och musikdirektör H. Cederwall som musikaliska akademiens ombud och kyrkoherde F. M. Allard, Örtomta, som domkapitlets. Tre anmälningar hade inkommit, av vilka två återtogos. Folkskolläraren Georg Valfrid Kindlund, Kristberg godkändes.

Den 29 juli förrättades examen i Falun av musikdirektör C. Rogberg. Som akademiens ombud fungerade musikdirektör A. Jobs, Falun och domkyrkoorganist H. Lindquist, samt som domkapitlets domkyrkosyssloman H. Berggren, Västerås. Fyra anmälning-

gar hade inkommit. Samtliga godkändes: folkskollärarna Erik V. Bolin, Ekshärad, Värmland, Hjalmar F. H. Mattson, Ekby, Skaraborgs l., Sten O. M. Pettersson, från Yxnerum, Östergötl. l. och Vilhelm G. A. Zachrisson från Ovensjö, Gävleborgs l.

I Luleå förrättades examen den 20—21 juli av domkyrkoorganist G. Harlin. Akademiens ombud voro musikdirektörerna S. Holmberg, Kiruna, och A. Nordvall, Umeå, domkapitlets domprosten J. Hansson, Luleå. De sex anmälda godkändes: Arne Hansson, Frösön, Sigvard Viklander, Åre, Gustaf Viklund, Jörn, Astrid Ökvist, Luleå, Uno Garnell, Luleå, Hilding Noreus, Holmsund, Alvar Granström, Kalix.

Recensioner.

Om orgel.

Karl Gustav Fellerer: Orgel und Orgelmusik; ihre Geschichte. Dr. Benno Filser Verlag G. M. B. H., Augsburg.

"Varje konstverk bestämes av den skapandes personlighet . . . Men den konstnärliga personligheten är bunden vid den genom de mest olika faktorer bestämda individualiteten, dock även vid överindividuella faktorer, såsom rum och framförallt tid. *Tiden* är den starkaste kollektiva förbindelsen mellan enstaka konstnärliga personligheter . . . Våra instruments historia visar att deras vardande och förgänglighet såväl som deras växlande betydelse och fullkomning icke blott är beroende av tekniska problem utan att deras utveckling även står i största sammanhang med utvecklingen av ton-diktningen under skilda tidsperioder. Ett instruments utveckling går hand i hand med kompositionens och bägge bestämmas av sin tids konstnärliga inställning; de äro beroende av varandra."

Hur detta historiens vittnesbörd äger sin tillämpning också i fråga om orgelkonstens utveckling, därom vill föreliggande arbete framlägga bevis. Dess författares utpräglade historiska syn träder läsaren till mötes på varje sida. Namn, vare sig det gäller orgelbyggare eller orgelspelare få träda tillbaka för saksammanhanget och möta en endast där de varit av avgörande betydelse för utvecklingen. Att förf:s inställning till nutida orgelproblem icke endast är rotad i historien utan även bestämes med hänsyn till den levande orgelkonsten av i dag, framgår av följande rader: "Orgeln är ett konstverk, som i varje enskilt fall bör gestaltas individuellt, nej, *måste* så gestaltas. En fabriksmässig produktion enligt vissa "katalogtyper" är redan på grund av helt olika rumsakustiska förhållanden icke möjlig, även om dylika försök redan blivit gjorda. Härmed torde också förf. bekant färg rörande den tyska orgelbranschen. Denna orgelbok kan

som helhet betraktas som ett av de många uttrycken för den reaktion, nämnda rörelse innebär. Vår tids orgelbyggare böra icke plagiera men väl *lära* av de gamle. En kompromissorgel på de klassiska orgeltypernas klangliga grundval, det är vad Fellerer i likhet med våra dagars Orgelbewegung överhuvud synes vilja gå in för. Och vilken med sinne för orgelns egenartade väsen och höga bestämelse som kyrkans instrument kan väl i grunden hava en annan mening?

Ifrågavarande orgelbok bör ha de största utsikter att vinna talrika läsare både bland fackfolk och lekmän; icke minst på grund av den lediga framställningen. Genom noggrann sovring av det rika materialet har det ock lyckats förf. att å ett begränsat antal sidor giva en trogen bild av orgelns och orgelmusikens utveckling ur såväl historisk som praktisk-konstnärlig synpunkt. — Tätta marginalrubriker bidraga till att göra innehållet överskådligt och lätt tillgängligt för ögat. Åt dispositionen av äldre och nyare orglar, från äldsta medeltidstyper till våra dagars oskalyder och biograforglar, har ägnats stort utrymme, icke mindre än 77 sidor av bokens 192. En disposition, som tilldrager sig vårt särskilda intresse är den till "Die Orgel in Stockholm". En jämförelse med Hülphers "Orgwerken i Sverige" tr. 1773, ger vid handen, att det här icke kan vara fråga om annat än orgeln i Storkyrkan i Stockholm. Förf:s uppgift, hämtad ur Matthesons Anhang till Niedlens Musicalischer Handleitung, Hamburg 1721, att Jürgen Winzig skulle ha varit verkets byggmästare är anmärkningsvärd. Vem som ursprungligen uppfört orgeln hade Abraham Hülphers förgäves sökt utforska. En tysk, Göran Woizius, nämnes hos Hülphers bland de många olika orgel-

byggare som *reparerat* instrumentet. Emellertid skall det ha uppförts någon gång på 1620-talet. Vare härmed huru som helst. Fellerers här meddelade källanvisning torde vid ev. forskning rörande Storkyrkans orgelhistoria bli en god ledtråd och på så sätt vara av stort värde.

W. A.

Christhard Mahrenholz:
Die neue Orgel in der
St. Marienkirche zu Göttingen,
2:a uppl. Bahrenreiter-Verlag,
Kassel.

Detta häfte är från början en orgelinvigningsskrift i anledning av en nybyggd orgel i Göttingen. Det torde som sådant vara ensamt om att ha upplevat en andra upplaga. Detta faktum kommer sig givetvis därav att häftet samtidigt är ett diskussionsinlägg i dagens orgelspörsmål därtill ett inlägg som präglas av god översiktighet. Utgivaren behandlar principfrågorna, labialstämmorna och de flerkoriga stämmorna, orgelbyggaren W. Furtwängler skriver ett kapitel om tungstämmorna och musikdirektören Fritz Lehmann om den nya orgeln och musikern. Inalles en kortfattad och lättillgänglig översikt över de frågor, som nu ventileras i Tyskland.

A. A.

För Orgel.

O. Koppang: Ved Orglet, Fore-
dragsstykker for Kirke og Hjem.
VII. Wilhelm Hansen, Köpen-
hamn. 3: 25.

Delar samlingarnas förtjänster och fel: Den vill ge var och en något för honom. Här finnes alltså gammalt och nytt: Beethoven och Gluck sida vid sida med Bell och Koppang. Preludier

av utpräglat kyrkligt tycke såsom Zackau: Av himlens höjd oss kommet är och profanmusik såsom Grieg Väktarsång eller den outslitliga "Reigen seliger Geister" ur Glucks opera Orfeus. För hemmet är mycket användbart, för kyrkans gudstjänster däremot föga.

A. A.

För blandad kör.

J. S. Bach: Tre Motetter.
Kyrkosångsförbundet, adr.: Bett-
na, Pris 0:60.

Kyrkosångsförbundet har gått i författning om att de tre motetter av J. S. Bach, som stå på repertoaren av Uppsalamötet 1933 nu föreligga i bokhandeln i en trevligt och händig upplaga. De tre motetterna borde höra till varje kyrkokörs stående repertoar. I sin sköna värdighet förmå de gripa djupt. Ett enda önskemål: att texten till den tredje av motetterna: Paul Ebers botpsalm: När högsta nöd oss sätter an, hade anpassats efter den vida vackrare översättning som vi numera äga i N. Psb. 636.

A. A.

Meddelanden.

Val. Till inneh. av förenade tjänster hava utsetts: i Össeby-Garn, Sth., G. Sahlin, Linköping; i Knästorp, Mlm., N. H. Johnsson, Surahammar; i Grim-mared, Älb., H. Svensson, Karlstad; i i St. Råby, Mlm., N. Winqvist, V. Strö; i Tegelsmora, Upps. J. Brolin, Ödeshög.

Liturgisk—kyrkomusikalisk kurs har hållits i Katrineholm med ett fyrtiotal deltagare från Strängnäs och Linköpings stift. Ledare voro kyrkoherde F. M. Allard, Örtomta, docent G. Lindberg, Upsala, musikdirektörerna Adolf Andrén och Waldemar Ahlén.

Vid den körledarkurs som anordnades i Upsala den 29 juni—4 juli hade tillstädeskommit ett tjugotal organister från Ärkestiftet. Lärare vid denna kurs voro musikdirektörerna H. J. Torell, Lidingö, H. Colléen och H. Weman, Upsala, samt domprosten G. Lizell och domkyrkovicepastor A. Anderberg, Upsala.

Ärkestiftets Kyrkosångsförbund anordnar sin tionde kyrkosångshögtid i Gävle den 16—18 oktober. Ur programmet må framhållas: Hammerschmidt: Lyften I portar högt, Palestrina: O Guds lamm, I ett andra pro-

gram upptagas körer med orkester, nämligen Sex körer ur Händels Messias och Otto Olssons Te Deum.

Ängermanlands organistförening höll den 1 augusti sammanträde, varvid centralstyrelsen beviljades ansvarsfrihet för 1930 års räkenskaper. Till revisorer för 1931 års räkenskaper valdes kantorerna Malcolm Krän, Sparreholm, och Henrik Dahlgvist, Helgesta. Sekreterare- och kassaförvaltarearvodet bestämdes till 300 kr. för 1931. Till ledamöter i centralstyrelsen för åren 1932—1934 omvaldes hrr Svante Sjöberg, Karlskrona, Cyrus Granér, Älvsjö, Carl Brodin, Smedjebacken, Otto Björnstedt, Möln-dal, Olof Söderlund, Arvika, K. J. Ulander, Ramsele, samt David Ahlén, Stockholm. Till ersättare utsågs hr E. G. Risberg, Revsund. Hr Risberg valdes även till stiftsombud för en tid av tre år. Frågan: "Vilka åtgärder kunna vidtagas för att i skolorna vinna ökat intresse för den kyrkliga sången?" inleddes av hr Ulander och föranledde en rätt livlig diskussion. Som ett huvudvillkor ansågs, att 1921 års koralpsalmbok fanns i alla skolor. Vidare borde organisten göra en förteckning på de psalmer, som mest användas för att dessa sedan skola inläras i församlingens skolor.